

Zdaniem Balfoura celem Ligi Narodów winno być utrzymanie terytorjalnego statu quo, gdyż jeżeli owe statu quo nie będzie w stanie zapewnić stałych stosunków pomiędzy państwami, nie może być mowy o ustaleniu normalnej równowagi, a więc Liga Narodów nie miałaby żadnej racji bytu.

Udział Stanów Zjednoczonych w wojnie obecnej i wogóle w sprawach Europy jest faktem, który zmienia zasadniczo wszystkie nasze poglądy na teraźniejszość i na przyszłość - jest przewrotem w historii.

Europa jest kontynentem, podzielonym na wiele narodów, Ameryka jest kontynentem, przedstawiającym całość, stanowiącym jeden naród. Mocarstwa europejskie walczą ze sobą, Ameryka pracuje nad osiągnięciem korzyści dla wszystkich swoich państw, z tego właśnie powodu przewyższa Ameryka wszystkie dawne państwa i posiada siłę, przewyższającą połączone siły wielu państw europejskich. Wobec tego należy pomyśleć o doprowadzeniu narodów europejskich do zgrupowania się, przyczem należy uwzględnić poszczególne interesy każdego z nich. Przy takim związku każde państwo zachowałoby oczywiście swoją zupełną autonomję rządową, lecz dążyłoby do zawarcia unji celnej, jednoci armji, a raczej jednoci organizacji obronnych i wreszcie jednoci akcji dyplomatycznej, która nosiłaby nazwę akcji zewnętrznej we wszelkich jej przejawach.

Anglja była przed wojną i pozostała dotychczas arbitrem w sprawach handlu i przemysłu, jest ona wobec tego najbardziej zainteresowana w sprawach pokoju. W nowej Konfederacji, w nowym ugrupowaniu państw położenie geograficzne Anglji pozwoli jej zająć stanowisko przedujące. Anglja znajduje się bowiem pomiędzy Ameryką Północną i Europą, przez sojusz z Japonją posiada olbrzymią siłę. Cały kapitał polityczny Europy zdeponowany jest w Anglji. W Niemczech i Rosji

widzieliśmy tylko nagromadzenie zarządzeń siły i despotyzmu.

Zyjemy dziś wśród społeczeństw, zrewoltowanych i powstających przeciwko swoim rządóm, będących w przededniu ponownych rewolucji. Jedynie naród angielski uznaje swój rząd. Mogą zarzucać, że Anglja jest państwem zupełnie odosobnionem i odrębnem, nie podlegającym ogólnym prawom polityki kontynentalnej - lecz "rasa" angielska dała już wiele dowodów, że może się skutecznie do reform zastosować: n.p. naród angielski został podczas ostatniej wojny zmilitaryzowany, stworzenie wielkiej armji angielskiej jest niemal rzeczą nie do uwierzenia.

Po zupełnem zniszczeniu dawnej Europy, która zginie ostatecznie na polu walki, Anglja zajmie wybitne, przodujące stanowisko wśród czynników odbudowy. Do Anglji winny się przyłączyć w pierwszym rzędzie narody pochodzenia łacinskiego, które muszą dążyć do pozostawienia Morza Śródziemnego pod soimi wpływami. Wróg nie powinien również dotrzeć do Alp, t.j. do Szwajcarji, która ze swojej strony winna połączyć się w celach handlowych/ dla zapewnienia rynków/ z Francją i Włochami.

Związek pomiędzy Anglją, Francją, Włochami, Hiszpanją, Portugalją, Szwajcarją i Belgją, uwolnioną od neutralności, nie mającej najmniejszej racji bytu, gdyż została pogwałcona z łatwością, a /Belgją/ powiększoną aż do Renu, będzie tworzył jądro wielkiej Konfederacji.

Przed wojną nie można było myśleć o związku państw łacinskich aby przeciwstawić takowy związkowi państw centralnych - dziełu Bismarcka. Świat łacinski nie miał wówczas siły i należało czekać na rozkład polityczny tworu Bismarcka. Ułatwiła to znacznie walka ~~państw~~ narodów wchodzących w skład Austrii.

Należy tu zaznaczyć, że Hiszpanja, która dawniej była odsunięta od życia politycznego, zajmuje dziś w niem jedno z głównych miejsc, a to od czasu, gdy Afryka stała się widownią wypadków, o wielkiem

znaczeniu. Hiszpanja szukała ekspansji w Maroku, gdzie już nawet skutecznie walczyła, Francja winna była jej w tem dopomóc, ułatwiło by to znacznie scislejszy sojusz pomiędzy dwoma temi państwami, lecz z fatalne błędy polityki marokaskiej do tego nie dopuściły.

Warunki pokoju określą zasady, na jakich państwa centralne będą mogły utworzyć specjalne ugrupowania - nowe. Jednak już teraz wydaje się prawdopodobnem, że wskrzeszenie Polski, warunki etnograficzne, geograficzne i wyznaniowe doprowadzić mogą do podziału Niemiec na Niemcy południowe i północne, pierwsze protestanckie, drugie-katolickie.

Państwa Skandynawskie, już zgrupowane, nie mają dziś żadnych danych, aby obawiać się Rosji; jedynym ich interesem będzie zgrupowanie się około Anglii - władczyni morza.

Drugie ugrupowanie, złożone ze słowian, rumunów, greków i t.d. jest też do przewidzenia / Duszą tego winien być Venizelos/.

Ciesniny będą prawdopodobnie zneutralizowane. Jeżeli Turcja nie uwolni się od jarzma niemieckiego, Konstantynopol ogłoszony będzie wolnem miastem, a więc będzie neutralnym. W tem mieście będzie się łączył wschód z zachodem!

Wreszcie gdy panowanie Niemiec zostanie na zawsze usunięte każde państwo winno mieć na względzie wyłącznie dobro Europy. Musi być stworzona polityka europejska. Każda polityka jest tworem, a społeczeństwo nie może tworzyć. W krajach pochodzenia łacinskiego postępowano przez długi przeciąg czasu na chybił-trafił, w tych kombinacjach myśl narodowa nie mogła brać udziału, gdyż narody przemawiają tylko przez usta swoich przedstawicieli, a gdy ci ostatni postanowią, kraj musi ponosić konsekwencje tego.

Lecz polityka z dnia na dzień staje się coraz bardziej "Business /rzemiosłem/ i klasą najbardziej w czasach dzisiejszych żywą jest

"świat interesów" - świat finansowy, wielkiego przemysłu, handlu. świat, który nie zawsze kierował się wyłącznie patriotyzmem. Tej właśnie klasie nowej należy wskazać gdzie są interesy Europy.

Papież jest mocarstwem o największym znaczeniu moralnym. Historia chrześcijaństwa jest historią cywilizacji. Władza papieża jest najbardziej trwałą władzą na całym świecie. Rewolucja doprowadziła do odłączenia się pewnych terytoriów władzy papieża, lecz fakt ten nie zmniejszył tej władzy. Sprawa władzy papieskiej nie jest wyłącznie kwestją władzy religijnej, lecz jest kwestją wielkiej wagi dla całej Europy i dla całego świata.

Wielkie przekształcenia w Europie doprowadzą prawdopodobnie do możliwości zgody pomiędzy rządem włoskim i papieżem, który zachowa charakter nad-narodowy. Takie rozwiązanie tej sprawy ułatwi znacznie ustalenie normalnej równowagi, o której wspomina Balfour.

NACZELNE DOWÓDZ.TWO WOJSK POLSKICH

ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L. Dz. 4232₇₄ dnia 24/12 1920 r.
 1. załącz. Wydział

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York